

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Рівне – 2022

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki;

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'янчук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Цюлюпа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 28.04.2022 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2022. – Вип. 8. – 192 с.

ISBN 978-966-416-932-2

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Крижановська Т.І.</i> До питання варіативності методики реалізації мистових ліній музичної освіти у початковій школі	5
<i>Крусь О.П.</i> Методологічні аспекти формування національної вихованості майбутніх учителів музики	10
<i>Кухар Я.О.</i> Особливості сакрального музикування за авторством М. Леонтовича	15
<i>Ногачевська І.В., Григорчук І.С.</i> Формування фахових компетентності студентів в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін	22
<i>Парчук І.М., Гумінська О.О.</i> Методи розвитку навичок імпровізації учнів-піаністів ДМШ	28
<i>Пастушок Т.В.</i> Принципи формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу	35
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Взаємодія диригента з творчим колективом як педагогічна проблема	41
<i>Якимчук С.Н.</i> Неперервність освіти студента-хормейстера як системне середовище формування особистості	49

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Балаєва О.С.</i> Вараська музична школа, як один з основних осередків музичної культури Рівненського Полісся	55
<i>Столярчук Б.І.</i> Богдан Яремко – дослідник традиційних сопілкових інструментів і їх музики	60
<i>Даяк Ж.Ю., Бордун Н.Р.</i> Основні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва Львівщини в контексті західноєвропейської музичної культури	65
<i>Гурин М.А.</i> Аматорське хорове виконавство м. Рівного на сучасному етапі національного культуротворення	73
<i>Димченко С.С., Савчин О.В.</i> Художні аспекти виконавської інтерпретації Концерту-поєми для баяна із симфонічним оркестром Альбіна Репнікова	78
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Петра Свердлика	89
<i>Кривицька В.В.</i> Творча діяльність маестро П. Муравського на посаді художнього керівника державної хорової капели УРСР «Трембіта»	101
<i>Мельничук С.Ф.</i> Класичне музичне мистецтво та його фоновість в розрізі сучасної культури	105
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> Українське фортепіанне мистецтво у контексті розвитку вітчизняної музичної культури	112
<i>Осіпкіна Д.В.</i> Українське вокальне мистецтво: ключові аспекти становлення та розвитку	117
<i>Пастушенко А.С.</i> Родинно-побутова пісня, балада, як явище барокової культури	122
<i>Продан В.В.</i> Фортепіанна творчість Миколи Ластовецького в контексті розвитку української музичної культури	127

<i>Прокопович Т.Ю.</i> Столітній ювілей Миколи Лисенка в умовах ворожих ідеологій (за матеріалами воєнної преси).....	131
<i>Роговська В.О.</i> Стилiстичні особливості української сучасної хорової музики	136
<i>Харитон І.М.</i> Трансформація стражденного в системі координат культурової пісенної обрядовості української православної традиції.....	141
<i>Цапун Р.В.</i> Рокитнівщина: з фольклорної експедиції 1987 року.....	150

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Борщ К.О., Крижановська Т.І.</i> Розвиток художньої компетентності старшокласників методом творчого практикуму в курсі «Мистецтво»	158
<i>Василишин І.В., Гумінська О.О.</i> Методи та прийоми розвитку комунікативних навичок учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.....	164
<i>Висоцька Д.С.</i> Музичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами на уроках фортепіано	169
<i>Кулакевич А.В., Радковська Л.М.</i> Ретроспективний аналіз проблеми «слухання музики» в педагогічній теорії та практиці минулого.....	174
<i>Малей Я.Р., Радковська Л.М.</i> Нетрадиційні уроки як важливий аспект розвитку особистості школяра	179
<i>Тарчинська Ю.Г., Тарчинська І.Г., Ткачук А.О.</i> Вплив інформаційних технологій на мистецьку освіту	183
Про авторів	189

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ДИРИГЕНТА ОРКЕСТРОВОГО КОЛЕКТИВУ

***Анотація.** В статті проаналізовано принципи комунікативної культури майбутніх диригентів оркестрових колективів. Висвітлено методи керування оркестровим колективом та засоби комунікативної взаємодії між диригентом та учасниками оркестрового колективу, які спрямовані на покращення загального оркестрового звучання, а також удосконалення творчих навиків майбутніх диригентів.*

***Ключові слова:** комунікативна культура, диригент оркестрового колективу, принципи.*

***Abstract.** The article analyzes the principles of communicative culture of future conductors of orchestral groups. Methods of orchestral ensemble management and means of communicative interaction between the conductor and members of the orchestral ensemble, which are aimed at improving the overall orchestral sound, as well as improving the creative skills of future conductors.*

***Key words:** communicative culture, conductor of orchestral ensemble, principles.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, у закладах вищої мистецької освіти важливе місце відіграють педагогічні принципи, без яких наукові здобутки не можуть бути системними і послідовними. Актуальність даної проблеми тісно пов'язана з відсутністю професійних вимог щодо освіти майбутніх диригентів оркестрових колективів та не повною розробленістю змісту диригентсько-оркестрової підготовки у закладах вищої мистецької освіти.

Можливість реалізації освітнього процесу закладено саме у формулюванні педагогічної закономірності, основою якої є усвідомлення та визначення педагогічних принципів. Як зазначає В. Андреев, закономірності відповідають на питання, щодо зв'язків та відношення між компонентами. Стосовно педагогічних принципів, Андреев зазначає, що останні є відзеркаленням на рівні належного і є відповіддю на запитання: як діяти майбутньому професіоналу-фахівцю, для вирішення поставленої проблеми. [2].

Розробленість проблеми. В сучасній педагогічній літературі, поняття «принцип» часто ототожнюється з терміном «підхід», який включає в себе сукупність положень, які відповідають за певну педагогічну діяльність в практичному застосуванні. Згідно з вивченням педагогічної системи, на думку І. Лернера, за різними класифікаціями, принципи розділяють на загальні і часткові, внутрішні і зовнішні. [5].

Більшість сучасних науковців розглядають педагогічні принципи, як структурну одиницю педагогічної закономірності, яку свідомо розуміють

через систематичність зв'язків. В свою чергу, педагогічні принципи показують вимоги, які ґрунтуються на свідомих педагогічних закономірностях. Якщо точніше, то зміст педагогічних принципів характеризується через загальну стратегію вирішення педагогічних проблем.

Принципи, які є вирішальним положенням щодо форми життєдіяльності будь-якої людини мають нормативний характер. Тому на думку В. Андрєєва [2], педагогічні принципи створені для характеристики та вирішення проблеми дії людини через проблеми професійного становлення фахівця. В свою чергу Е. Абдуллін [1] вважає, що поняття принципу розкриває мету та завдання музичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Серед різноманітності педагогічних принципів, нами було розглянуто найважливіші, що стосуються формування комунікативної культури майбутніх диригентів оркестрових колективів.

Принцип діалогічної взаємодії передбачає особливе суб'єктивне ставлення викладачів до студентів, які готуються до професійної діяльності майбутнього диригента оркестрового колективу, формуванню їх комунікативної культури, а також рівноправності та демократичності їх взаємовідносин. Відповідно, ця взаємодія характеризується діалогічністю спілкування викладачів та студентів з метою виникнення між ними суб'єкт-суб'єктних відносин та перетворення у міжособистісні стосунки позиції диригента та оркестрантів, а також створення атмосфери для їх комунікативних взаємовідносин. Головним завданням для викладача та розвитку особистісних якостей у майбутнього диригента є передача не тільки професійних знань, вмінь та навиків, але й соціального досвіду, який характеризується переосмисленням індивідуального розвитку та формуванню комунікативної культури. Тому діалогічна взаємодія має бути переосмисленою та переходити від навчального до комунікативного спілкування майбутніх колег по фаху.

В сучасному етапі розвитку психолого-педагогічних наук сформовано кілька підходів щодо вивчення комунікативної взаємодії та комунікативних якостей особистості, а саме: інтеракційний, інформаційно-комунікативний, нормативний, аксіологічний, семіотичний, соціально-практичний. У своїх дослідженнях наступні науковці зазначають, що представники педагогічних професій повинні бути розвиненими в своїй галузі, а також у професійному діалоговому спілкуванні. Багато наукових праць в даній галузі було присвячено Н. Ничкало [6,], В. Семиченко [9], С. Сисоєвою [10], Т. Яценко [12] та ін.

Опираючись на розуміння комунікативних властивостей викладача як сукупності індивідуальних особливостей спеціаліста, які впливають на ефективність професійної творчої діяльності та мають вплив на розвиток діалогічної комунікативної взаємодії (М.Обозов, Р.Кричевський, Я.Коломінський), можна вважати, що майбутній керівник оркестрового колективу постає перед оркестрантами не тільки, як диригент, а й керівник процесу спіл-

кування з оркестрантами. В даному випадку, авторитет диригента, в повній мірі залежить від уміння комунікативного спілкування в якості діалогу та відчувати настрій кожного оркестранта. Проте, особливі труднощі в процесі спілкування відчувають диригенти з невеликим досвідом практичної діяльності. А для професійного володіння комунікативними навичками діалогічного спілкування потрібно вивчити змістові та психологічні основи.

Н. Волкова зазначає, що, рівень комунікативної культури визначає рівень продуктивності процесу діалогічної взаємодії суб'єктів [3]. В залежності від деяких функцій, які характеризують педагога в комунікативному спілкуванні, Волкова пропонує наступну класифікацію:

- інформативні – відповідають за передані знання,
- фактичні – відповідають за підтримку та встановлення комунікативної взаємодії;
- управлінські – відповідають за організацію навчально-виховного процесу, а також за здатність майбутніх диригентів до розвитку власних навиків та здібностей;
- емотивні – тактовність, чутність, делікатність.

Окрім цього, серед сучасних науковців також виділяють наступні засоби діалогічної педагогічної комунікації, а саме: навчальні та наочні приладдя, поведінка та діяльність людей, невербальні форми передачі інформації, засоби навчання та контролю, зовнішність людини. Саме тому, комунікативна культура майбутнього диригента є професійно-значущою в діалогічній взаємодії за своєю роллю.

Принцип диференційованого підходу орієнтований на визначення функціонування, характеру та результату формування комунікативної культури майбутніх диригентів. Диференційований підхід до навчання визначає можливість розподілу студентів на групи, враховуючи їхній рівень попередньої музичної підготовки, а також вікові та психологічні особливості. Так, як є певна група майбутніх диригентів, які мають попередню професійну музичну освіту (музичні училища, фахові музичні коледжі, училища культури і мистецтв), та інша група, в якій професійна підготовка на рівні музичної школи. Саме використання диференційованого підходу дає змогу студентам із не достатньою музичною підготовкою здобувати ті теоретичні знання та практичні навички, які потрібні для формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу. Основою даного принципу можна вважати індивідуальний підхід з урахуванням психологічних особливостей студентів, а також врахування соціальних умов виховання та фізіологічних якостей. Без перебільшення можна стверджувати, що визначальними рисами майбутнього керівника оркестрового колективу є його індивідуальність та неповторність. Як зазначає Т. Смірнова, [11] важливість особистісного підходу полягає в самотутності майбутнього диригента, а також розуміння його індивідуальності, як цілісної структури, що

має поєднання особистості суб'єкта власної діяльності та інтегральне поєднання властивостей індивіда.

Принцип професійної рефлексії забезпечує розвиток майстерного керування оркестровим колективом, завдяки аналізу та порівнянню власних дій з іншими диригентами. Професійна рефлексія в даному випадку направлена на усвідомлення та переосмислення студентами власної поведінки і сприяє удосконаленню критичного ставлення до власних комунікативних умінь та навиків, формує вміння бачити себе зі сторони оркестрантів та слухача, відчувати сприйняття кожного в залі, а також вміння оцінювати себе, як фахівця.

У своєму дослідженні В. Орлов [7] зазначає, що забезпечення формування здібностей професійної рефлексії передбачає вирішення певного ряду завдань, а саме:

- розвиток професійних умінь для здійснення педагогічної рефлексії,
- засвоєння знань про особливості педагогічної рефлексії,
- створення відповідних умов для креативності рефлексивних дій,
- створення для формування потреб мотивації у професійному

самовдосконаленні на рівні педагогічної рефлексії.

Окрім цього, В. Орлов зазначає, що основним розвитком професійної рефлексії є дисциплінована організація навчально-виховного процесу, який, в свою чергу, спрямований на організацію досягнення цілісності у змістовій та фаховій підготовці. Даний розвиток, передусім зумовлений на «цілісну систему особистості», компоненти якої створені для взаємодії між собою та призводять студентів до духовної зрілості та творчого саморозвитку. Окрім цього, В. Орлов підкреслює особливе значення, щодо підготовки до педагогічної рефлексії принципу відповідності особистісних якостей індивіду та специфічним особливостям творчої діяльності, який спрямований на розвиток індивідуальних творчих особливостей майбутнього фахівця.

Однією з характерних ознак формування комунікативної культури майбутніх диригентів оркестрових колективів є розвиток професійної рефлексії, яка сприяє розвитку у студентів нового, особистісно-смыслового рівня диригентсько-оркестрової підготовки. Тому, педагогічна рефлексія у формуванні комунікативної культури майбутнього диригента є своєрідним процесом самопізнання, а також розширення мотивації студентів до їх майбутньої практичної діяльності.

Принцип соціалізації передбачає підготовку майбутніх диригентів до взаємодії із оркестровим колективом, розвиток спільних інтересів із викладачами різних дисциплін, а також взаємодію із соціальним середовищем. Для кожного майбутнього диригента така ситуація розгортається, як своєрідне середовище, що охоплює історичні, культурологічні та загальнолюдські елементи розвитку. Необхідно зазначити, що система формування комунікативної культури майбутніх диригентів оркестрових колективів залежить від загальнокультурного становища соціуму в цілому, оскільки

диригентсько-оркестрове мистецтво час від часу зазнавало деяких трансформацій (позитивних та негативних). Тому слід зазначити, що у навчально-творчому середовищі стосунки, які формуються на основі загально-суспільних, видозмінюють загальний рівень колективної свідомості та колективної діяльності майбутніх керівників оркестрових колективів.

В умовах сьогодення, загальну атмосферу в закладі мистецької освіти визначає професія диригента, яка характеризується набуттям диригентсько-оркестрових навичок, визначена професійною мотивацією, потребами та інтересами майбутніх диригентів, які представляють свою професію в соціумі. Окрім цього, міжособистісні стосунки, попередньо визначені між майбутнім диригентом та учасниками оркестрового колективу є показником сформованості в них самооцінки, самовизначення, самопізнання та комунікативних вмінь, які є рушійною силою для активної суспільно-творчої діяльності.

У своєму дослідженні, О. Леонтьєв стверджує, що основу індивідуальності людини становить її відносини з навколишнім світом, які безпосередньо втілюються під час їх практичної діяльності [4]. В процесі професійно-соціальної діяльності людини формуються також особистісні професійні риси, які в подальшому визначають її поведінку та сферу фахової діяльності. Тому, в процесі фахової підготовки майбутніх диригентів оркестрових колективів формується основні складові їх комунікативної культури, завдяки яким вони будуть мати змогу повністю реалізувати себе у соціумі. Дана підготовка також передбачає формування особистісно-комунікативних, когнітивно-пізнавальних, діяльнісно-креативних та інших складників, які в свою чергу будуть становити основу для їх практичної самореалізації.

Соціалізація майбутніх керівників оркестрових колективів повинна відбуватися із залученням їх до активного життя у соціумі, яке буде розвиватись в процесі практики диригентсько-оркестрової підготовки, а також концертних виступів. У соціальному середовищі, оркестровий колектив сучасності повинен відображати умови сьогодення в цілісності через створення в ньому відповідної атмосфери мотивації та зацікавленості, яке в підсумковому результаті відображає формування естетичної та комунікативної культури майбутніх диригентів. Проте, за допомогою художніх творів, творча сторона практичної діяльності оркестрового колективу має безпосередній вплив на свідомість та почуття кожного учасника оркестрового колективу, збагачуючи досвід колективного ансамблевого музикування, мотивуючи до диригентсько-оркестрової діяльності майбутніх керівників оркестрових колективів в соціумі.

Принцип системності передбачає розгляд навчального механізму, як складної динамічної системи, а саме – сукупність елементів, які утворюють певну цілісність, єдність, а також знаходяться в певній взаємозалежності та взаємозв'язку. До основних системних принципів також відносять: цілісність (залежність кожного елемента один від одного), структурність

(опис даної системи через визначення її структурності) та взаємозалежність з зовнішнім середовищем.

В нашому випадку, принцип системності передбачає готовність майбутніх керівників оркестрових колективів до диригентсько-оркестрової діяльності, яка передбачає взаємозалежність та утворює єдність об'єктивних чинників, організованим педагогічним впливом та творчою активністю майбутніх диригентів.

Системний підхід у теорії та практиці наукового пізнання є одним із важливих методологічних принципів, що визначається напрямом, цілісністю та глибиною дослідницьких пошуків майбутнього диригента. Унікальність принципу системності полягає в тому, що у будь-якій сфері дослідження об'єкта потрібна конкретна логічна послідовність, яка спирається на попередньо опрацьований матеріал.

О. Ростовський [8] в узагальненому визначенні поняття «система» виділяє такі основні його елементи, як:

- ознака системи є елементом ще більшої системи,
- дана система створює особливу єдність із середовищем,
- система є одним єдиним комплексом взаємопоєднуючих елементів,
- елементи системи в свою чергу є системами нижчого порядкування.

Проблема формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу є досить складною та багатогранною, яка вимагає системного підходу для її вивчення. Дана проблема визначається необхідністю встановлення міждисциплінарних зв'язків між предметами музикознавства, педагогіки і різних суміжних наук, а також об'єднанням в систему науково-методичних основ для формування комунікативних вмінь та навиків в майбутніх диригентів оркестрових колективів.

Формування комунікативної культури майбутніх керівників оркестрових колективів потребує цілісного підходу, оскільки він будується на принципі послідовності та системності. Відповідно, нехтування даною проблемою в мистецьких освітніх закладах може призвести до односторонності підходів, що в практичному застосуванні не підтверджують своєї ефективності.

Слід також зазначити, що провідною ідеєю системності у процесі формування комунікативних умінь та навиків майбутніх диригентів є ідея цілісності, яка включає зовнішні фактори впливу майбутнього керівника оркестрового колективу, а також мотивація його до процесу диригентсько-оркестрової діяльності.

Висновки. Розроблені нами педагогічні принципи дають можливість визначити тенденції формування комунікативної культури майбутніх диригентів оркестрових колективів на різних етапах навчання в закладах мистецької освіти. У визначенні вище наведених принципів, ми керувалися Державними стандартами вищої мистецької школи, а також переліком професійних вимог, передбачених у закладах вищої мистецької освіти, відносно підготовки фахівців мистецького напрямку «Музичне мистецтво», попередньо передбачені кваліфікацією «Диригент оркестрового колективу»

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдуллин Э. Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе. М.: Просвещение, 1983. 112 с.
2. Андреев В.И. Педагогика: Уч. курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. Казань: Центр инновационных технологий, 2000. 606 с.
3. Волкова Н.П. Педагогічні комунікації. Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. 128 с.
4. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: [в 2-х т.] / А.Н.Леонтьев. М.: Педагогика, 1983. Т.2. 320 с.
5. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности. М.: Просвещение, 1980. 96 с.
6. Ничкало Н.Г. Педагогіка вищої школи: крок у майбутнє // Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект. Монографія / За ред. Н.Г.Ничкало. К. : Вид-во «Віпол». 2000. 450 с.
7. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: Монографія / За заг. ред. І.А.Зяюн. К. : Наукова думка, 2003. 276 с.
8. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч.-метод. посібник / О.Я.Ростовський. К.: ІЗМН, 1997. 248 с.
9. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібн. К.: Вища шк., 2004. 335 с.
10. Сисоева С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. К.: Поліграфкнига, 1996. 406 с.
11. Смирнова Т.А. Теоретичні та методичні засади диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах. Дис... д-ра. пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Т.А.Смирнова; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2003. 502 с
12. Яценко Т.С. Активна соціально-педагогічна підготовка вчителя до спілкування з учнями: кн. для вчителя. К.: Освіта, 1993. 208 с.

•

УДК 378.147.371

Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.

ВЗАЄМОДІЯ ДИРИГЕНТА З ТВОРЧИМ КОЛЕКТИВОМ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У пропонованій статті аналізується специфіка функціонування оркестрового колективу, розкрито комплекс психологічних механізмів взаємодії диригента та учасників творчого акту. Виявлено взаємозалежність особистісних якостей диригента та рівня оркестрового виконавства.

Ключові слова: оркестровий колектив, диригент, виконавство, взаємодія, комунікація.

Annotation. In this paper we analyzed the specific functioning of orchestral groups, revealed a complex interaction of psychological mechanisms of the conductor and members of the creative act. Revealed the interdependence of personal qualities conductor and orchestra performance level.

Keywords: orchestral band, conductor, performance, interaction.

Наукове видання

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 15.04.2022 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,16. Наклад 100 пр. Зам. 33.
Видавництво «Волинські береги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.
Надруковано у друкарні видавництва «Волинські береги».